

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HIẾN**

Khoa Công nghệ Thông tin

TIỂU LUẬN

**Học phần: Phương pháp học đại học
Đề tài: Đạo đức trong nghiên cứu**

GVHD: GS.TS. Nguyễn Thành Đạo

SVTH: Bùi Minh Nhật

MSSV: 201A290002

Nhóm: 15

Thành phố Hồ Chí Minh, năm 2020

Mục lục

Chương I	Mở đầu	1
Chương II	Vấn nạn đạo văn	2
2.1	Định nghĩa chung và các kiểu đạo văn	2
2.1.1	Định nghĩa chung	2
2.1.2	Các kiểu đạo văn	3
2.2	Thực trạng	3
2.3	Đạo văn trong học tập	4
2.4	Đạo văn trong nghiên cứu	4
2.4.1	Phần mở bài và phần kết quả	5
2.4.2	Phần phương pháp và ý tưởng	5
2.5	Nguyên nhân	6
2.6	Giải pháp	6
Chương III	Một số hành vi tiêu cực trong nghiên cứu	7
3.1	Mua bán bài báo khoa học	7
3.2	Lợi dụng nhận xét miễn phí	9
Chương IV	Kết luận	10
	Tài liệu tham khảo	11

Copyright © 2020 Bùi Minh Nhật

This work is available under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
For license details, see <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Mở đầu

Nghiên cứu, theo định nghĩa, là học làm điều mà không ai biết làm nó thế nào. Nghiên cứu là một nghề, trong đó công việc của người nghiên cứu chính là tạo ra những tri thức mới. Nhu cầu đẩy mạnh nghiên cứu tỉ lệ thuận với trình độ phát triển của nhân loại là lẽ tất nhiên.

Song, bên cạnh lợi ích mang lại, nhu cầu đó cũng tạo ra căn bệnh thành tích, đặt ra áp lực cho người làm nghiên cứu. Điều này là căn nguyên của nhiều hành vi tiêu cực. Trong đó nhiều hành vi đã trở thành vấn nạn như đạo văn, mua bán bài báo khoa học. Danh có chính thì ngôn mới thuận, chúng ta muốn đạt được những kết quả thú vị, trước hết ta phải cần sự chuẩn mực đạo đức trong hoạt động nghiên cứu.

Trong tiểu luận này, tác giả bàn đến những vấn đề phiền phức và tiêu biểu trong nghiên cứu, như đạo văn, mua bán đề tài, cùng với những kiến nghị về giải pháp đi kèm. Tinh thần chung của tiểu luận là xem xét nghiêm chỉnh những hành vi tiêu cực, để từ đó nhận thức chi tiết về hành vi nào là trái chuẩn mực đạo đức. Tiếp cận theo tinh thần này sẽ giúp chúng ta tránh sa vào đánh giá vấn đề theo kiểu lý thuyết chung chung và có cái nhìn cẩn thận hơn.

Vấn nạn đạo văn

Đạo văn (plagiarism) là hiện tượng chưa bao giờ hết nhức nhối trong cộng đồng nghiên cứu khoa học nói riêng và xã hội nói chung. Đây là hành động không thể chấp nhận được trong môi trường học thuật, nơi vốn được xem là của những trí thức. Trong tiểu luận này, tác giả sử dụng từ “văn” nghĩa là bài báo khoa học chứ không phải là tác phẩm văn học thuần túy ¹.

2.1 Định nghĩa chung và các kiểu đạo văn

2.1.1 Định nghĩa chung

Có rất nhiều định nghĩa về đạo văn. Hiệp hội Máy tính (ACM) [ACM19] định nghĩa đạo văn là sử dụng tác phẩm sáng tạo (bao gồm dưới mọi định dạng như ảnh; văn bản; dữ liệu; âm thanh;... dù có công bố hay không) của người khác như thể đó là của mình. Theo Harold Sox từ Ủy ban Đạo đức Xuất bản (COPE) [Sox10], đạo văn là “an act of fraud involving both stealing information and lying about where information came from” (tạm dịch: “một hành vi lừa đảo bao gồm việc ăn cắp thông tin và nói dối về nguồn gốc của chúng”).

Không có một sự thống nhất về cách xác định đạo văn, sở dĩ vì có nhiều nền học thuật, văn hóa [RK05], tạp chí, lĩnh vực khác nhau. Hầu hết phương Tây sử dụng định nghĩa tương tự trên. Còn phương Đông, đơn cử như người Trung Quốc cho rằng viết lại lời của tác giả là hình thức tôn trọng người đó [Peng6] nên đây không phải là đạo văn. Nho giáo được cho là do Khổng Tử sáng tạo, nhưng thực chất nó được tạo nên từ những lời giảng đạo đức của tiền nhân mà ông đúc kết lại [Yan18].

¹Việc xác định đạo văn trong tác phẩm văn học và bài báo khoa học có nhiều điểm khác nhau, nhưng xin không bàn tới ở đây.

2.1.2 Các kiểu đạo văn

Không ghi nguồn: Người trích dẫn cố ý hoặc quên ghi nguồn khi sử dụng nguyên văn hay ý tưởng của người khác. Biên tập lại nhưng không ghi nguồn cũng thuộc kiểu đạo văn này.

Ghi sai nguồn: Tồn tại chi tiết sai lệch trong nguồn mà người trích dẫn ghi, hoặc nguồn thiếu trường (field) cần thiết để định danh tài liệu. Điều này thể hiện mập mờ xuất xứ của trích dẫn.

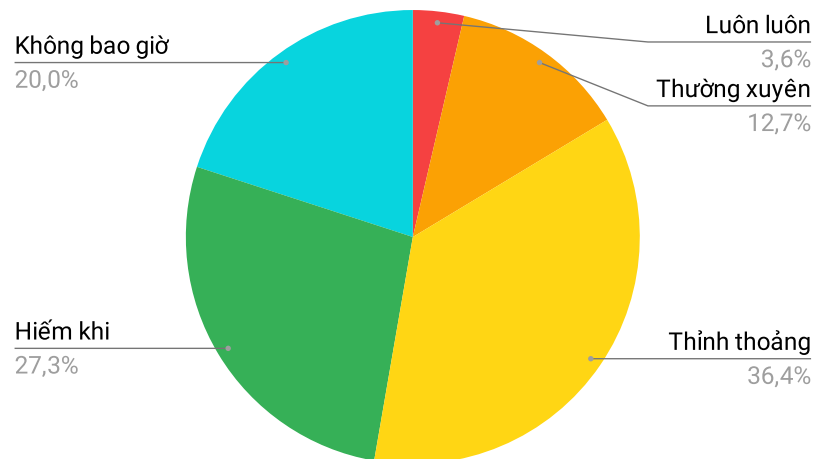
Tự đạo văn: ‘authors who reuse their own previously disseminated content and pass it off as a “new” product without letting the reader know that this material has appeared previously’ [Roi16] (tạm dịch: “tác giả tái sử dụng nội dung phổ biến của mình và chuyển tiếp nó như một sản phẩm mới mà không để cho độc giả biết rằng thứ này đã xuất hiện trước đó”). Xuất bản kiểu cắt nem (salami publication) là ví dụ điển hình, khi mà tác giả chia nhỏ một nghiên cứu lớn thành nhiều nghiên cứu nhỏ sao cho vừa đủ nội dung để xuất bản thành một bài báo.

2.2 Thực trạng

Tác giả thực hiện khảo sát ẩn danh trên 55 sinh viên trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh (ĐHSPHCM). Tần số đạo văn được trình bày ở hình 2.2.1 trang kế tiếp.

Ngoài ra:

- 55% sinh viên cho biết giảng viên không nói sâu sắc hơn về đạo văn (ngoài định nghĩa, hậu quả và giải pháp) cho họ.
- 87 % sinh viên từng đạo văn cho biết họ không được giảng viên nói sâu sắc hơn về đạo văn (ngoài định nghĩa, hậu quả và giải pháp) cho họ.
- 78% sinh viên sẽ dùng cách đổi trật tự câu hoặc dùng từ đồng nghĩa hoặc cả hai để tránh đạo văn. (Không tính trích dẫn.)

Hình 2.2.1: Tần suất đạo văn.

2.3 Đạo văn trong học tập

Một số hành vi bị xem là đạo văn trong học tập bao gồm:

- Tỷ lệ sao chép trong bài luận quá một ngưỡng nào đó (thường là 20%).
- Sao chép bài của người khác, kể cả khi cùng nhóm học tập [Erizo].
- Sao chép nguyên văn phần chứng minh bằng logic toán học, kể cả khi có ghi nguồn đầy đủ [Erizo].²

Thông thường, sinh viên bị phát hiện đạo văn sẽ nhận một điểm F. Đây có thể là dấu chấm hết cho con đường học thuật của sinh viên này.

2.4 Đạo văn trong nghiên cứu

Cấu trúc chung của một bài báo khoa học như sau:

1. Mở bài: Giới thiệu về vấn đề nghiên cứu, đề cập đến lịch sử, phương pháp và kết quả của những nghiên cứu trước đó.
2. Thân bài: Nêu chất liệu sử dụng, phương pháp nghiên cứu và chứng minh độ tin cậy của phương pháp.

²Ở các môn khoa học xã hội, sinh viên có thể được khuyến khích sao chép nguyên văn một ít khẳng định quan trọng từ nghiên cứu khác để chính xác hơn là cố gắng biên tập lại.

3. Thân bài: Đưa ra kết quả của nghiên cứu, so sánh với nghiên cứu trước.
4. Cuối bài: Kết luận, đề xuất hướng phát triển nghiên cứu trong tương lai.

2.4.1 Phần mở bài và phần kết quả

Hầu hết ý kiến, kể cả định nghĩa chung về đạo văn mà tiểu luận đề cập ở mục 2.1, khẳng định việc dùng nguyên văn mà không bỏ vào cặp dấu nháy và không ghi nguồn là đạo văn. Tuy nhiên chúng ta cần xem xét cẩn thận hơn đối với phần mở bài và kết quả. Giả sử một đoạn của phần mở bài do giáo sư A viết:

...Trong bài báo “Sự xuất hiện của sóng biển” đăng trên tạp chí Hải Đăng, số 15, năm 1968, tác giả X cùng cộng sự dùng phương pháp cối xay gió kết hợp đệm lò xo đã chứng minh một cách chặt chẽ rằng sóng bắt đầu từ gió, nhưng đôi khi do địa chấn...

Nhiều năm sau, nghiên cứu sinh B đề cập đến bài báo của X & cộng sự giống như A. Điều này chỉ cho biết bài báo của X & cộng sự là một bài kinh điển. Thực tế cho thấy sự trùng hợp ở phần mở bài rất phổ biến. Vì đây dành cho phần lịch sử nghiên cứu nên nhiều tác giả cùng viết về nó (hoàn toàn) giống nhau là điều dễ hiểu.

Đạo văn thật sự xảy ra khi A trình bày một ý tưởng mới, sau đó B trình bày lại ý tưởng này như thể nó là của B, kể cả khi B dùng từ ngữ khác A.

Về phần kết quả. Nếu giả thiết về sóng của X & cộng sự đưa ra năm 1968 là đúng, thì khi cả A và B kết luận giả thiết này là đúng (kết luận sai mới có vấn đề) kể cả từ ngữ giống nhau, thì đây là điều hiển nhiên. Xin nói thêm trường hợp này cũng không thể xảy ra đạo văn vì đây là kết quả kinh điển, tất cả người nghiên cứu trong ngành đều biết, nên họ dù không muốn nhưng buộc phải trích dẫn kết quả.

2.4.2 Phần phương pháp và ý tưởng

Phương pháp luận và ý tưởng là phần quan trọng nhất của một bài nghiên cứu. Đây chính là phần dễ bị đạo nhất, song cũng khó áp dụng theo một dạng nhất. Sở dĩ vì chúng ta nhìn về một vấn đề theo nhiều cách khác nhau, thường một ý tưởng không chỉ có một hình thù nhất định.

Đây là dạng nghiêm trọng nhất, khó nhận ra nhất, khi mà người ta có thể đạo ý tưởng rồi chỉnh sửa thêm thắt và biến nó thành của riêng mình, thậm chí trình bày lại không dùng từ ngữ giống bản gốc. Đạo văn trong nghiên cứu rất phức tạp, cần có chuyên gia xác định.

2.5 Nguyên nhân

Có nhiều nguyên nhân đằng sau hành vi đạo văn. Những nguyên nhân phổ biến bao gồm:

- Sinh viên chưa hiểu rõ về đạo văn.
- Bài tập quá khó với sinh viên, hoặc sinh viên còn yếu về kiến thức.
- Sinh viên cảm thấy không đủ thời gian để hoàn thành. Hoặc do thời hạn.
- Sinh viên không có hứng thú, chỉ muốn qua môn.
- Sinh viên muốn được điểm cao, hoặc do áp lực phải đạt điểm cao từ ý chí bên ngoài.

2.6 Giải pháp

Ngoài những giải pháp thông thường như ghi nguồn đầy đủ cho từng trích dẫn, giáo dục ý thức về đạo văn hay thống nhất định nghĩa về đạo văn, chúng ta cần lộ trình dài hơi hơn. Chúng ta cần xây dựng cơ sở dữ liệu quốc gia để lưu trữ tài liệu khoa học, luận án, luận văn, khóa luận, tiểu luận của tất cả trường đại học ở Việt Nam. Có như vậy các trường đại học mới có thể sử dụng hiệu quả phần mềm kiểm tra đạo văn, và dùng như là một công cụ để nhanh chóng tìm những tài liệu liên quan. Bên cạnh đó cũng cần nghiên cứu thêm về ngôn ngữ học tính toán để phát triển phần mềm chống gian lận đặc thù cho tiếng Việt.

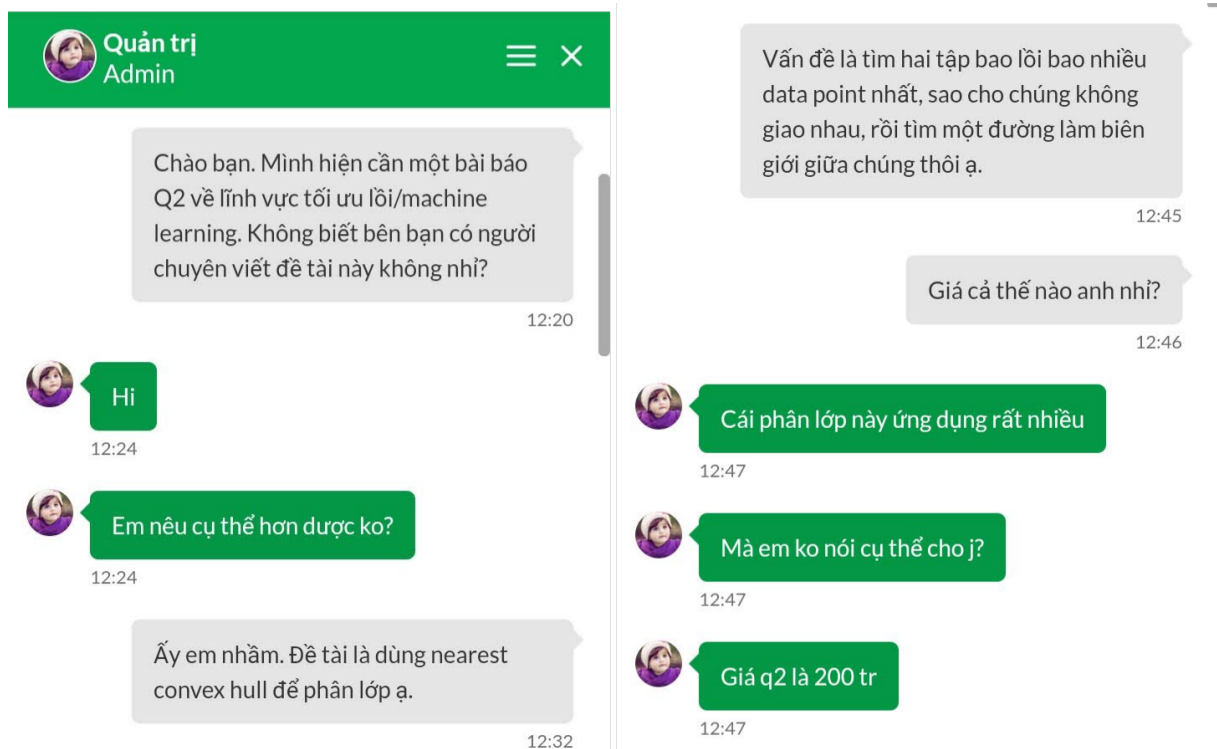
Một số hành vi tiêu cực trong nghiên cứu

3.1 Mua bán bài báo khoa học

Việc mua bài báo khoa học hay đề tài khoa học sai phạm rất nặng tính liên chính của học thuật. Vì lý do không đủ số lượng công bố do cơ sở hỗ trợ nghiên cứu đưa ra hay không đủ năng lực để hoàn thành bằng cấp, một số nhà khoa học chọn cách này.

Viết thuê

Người mua sẽ liên hệ với những người chuyên viết thuê, nói cho họ yêu cầu (hình 3.1.1). Hoặc ngược lại, người bán sẽ có sẵn đề tài/bài báo, họ chủ động liên hệ người có nhu cầu. Đây là kiểu mua bán đơn giản và rất dễ bắt gặp.

Hình 3.1.1: Tác giả giả vờ liên hệ mua bài báo khoa học chuẩn Q2 trên trang web <https://thongke.club/> (truy cập 14/11/2020)

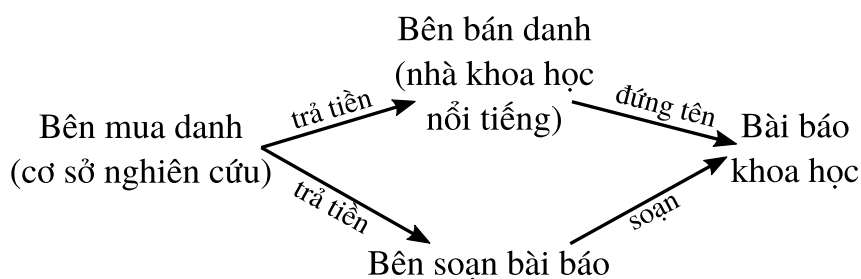
Không những ở cấp đại học hay sau đại học, mà hành vi mua bán đề tài cũng xuất hiện ở cuộc thi Khoa học – Kỹ thuật ở cấp trung học (hình 3.1.2)¹.

Hình 3.1.2: Bài viết mua đề tài đã có giải để dự thi được đăng trong một nhóm trên Facebook

Mua danh

Hình thức này khá khó để nhận ra, chủ yếu tồn tại ở những cơ sở nghiên cứu nhỏ lẻ, không nổi tiếng. Tác giả của bài báo được gọi là “tác giả ma” (không viết hẳn đứng tên). Hình thức mua danh được trình bày ở hình 3.1.3:

Hình 3.1.3: Sơ đồ mua–bán danh.

Ngoài ra, mua danh còn bao gồm cả việc mua thứ tự đứng tên trên bài báo, khi mà có nhiều tác giả cùng trả tiền viết thuê một bài báo. Với nhiều lĩnh vực (không phải tất cả), tác giả đứng trước sẽ có nhiều điểm hơn tác giả đứng sau. Riêng vấn đề này có thể khắc phục bằng cách quy định sắp tên theo thứ tự từ điển. Bởi vì một nghiên cứu cần nhiều người thì sự đóng góp của tất cả cá nhân là không thể tách rời nhau [AMSo4].

¹Đường dẫn tới bài viết: <https://www.facebook.com/groups/NO.TECH.NO.LIFE.STP40/permalink/1491862774339824/>

3.2 Lợi dụng nhận xét miễn phí

Theo thông lệ của đại đa số nhà xuất bản ấn phẩm khoa học, tác giả gửi bài sẽ không phải trả phí cho đến khi bài báo được chấp thuận để xuất bản. Để đảm bảo bài báo chất lượng và phù hợp với nội dung tạp chí, bài nộp luôn được xem lại và thông báo chỉnh sửa nếu cần cho tác giả. Một số tác giả không do dự gửi thẳng bài chưa được trau chuốt cho những tạp chí có CiteScore cao. Nếu bài báo bị trả lại, họ cũng đã nhận được những góp ý bổ ích. Sau cùng, họ sửa bài theo góp ý và nộp vào tạp chí có CiteScore thấp hơn.

Hành động trên làm tốn rất nhiều thời gian và công sức của đội ngũ đọc và chỉnh sửa bài. Hơn nữa, uy tín của những người khác đứng tên trên bài, đặc biệt là các giáo sư, sẽ bị hạ thấp trong mắt đồng nghiệp.

Để giải quyết vấn đề này, các giáo sư hướng dẫn phải đích thân đọc và chỉnh sửa cẩn thận bài báo của nghiên cứu sinh mà mình hướng dẫn. Các nhà xuất bản nên bổ sung thêm quy định gửi bài.

Kết luận

Đạo văn nói riêng và các hành vi tiêu cực khác rất đáng báo động, diễn ra dưới nhiều hình thức, làm hỏng tư cách của sinh viên và người nghiên cứu. Khảo sát ở trường ĐHSPHCM cho thấy đạo văn còn phổ biến trong môi trường đại học. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến đạo văn, do chủ quan của người nghiên cứu lẫn môi trường bên ngoài. Vấn nạn này có thể được hạn chế ở Việt Nam nếu chúng ta có những thống nhất về đạo đức học thuật cho nhiều lĩnh vực.

Xác định đạo văn trong học thuật là một quá trình phức tạp, không đơn thuần là thứ có thể xác định dựa trên phần mềm máy tính. Bên cạnh đó, việc mua bán bài báo khoa học, đặc biệt là mua danh rất khó để kiểm soát và có thể ngụy sau cái mác “hợp tác khoa học”.

Tài liệu tham khảo

Articles

- [AMSo4] AMS - American Mathematical Society. *The Culture of Research and Scholarship in Mathematics: Joint Research and Its Publication*. page 1, 2004. (<https://www.ams.org/profession/leaders/culture/CultureStatement04.pdf>).
- [Pen96] Alastair Pennycook. Borrowing others' words: Text, ownership, memory and plagiarism. *TESOL Quarterly*, 30:201–230, June 1996.
- [RK05] Carol Rinnert and Hiroe Kobayashi. Borrowing words and ideas: Insights from Japanese L1 writers. *Journal of Asian Pacific Communication*, 15:15–29, January 2005.
- [Roi16] Miguel Roig. *Avoiding plagiarism, self-plagiarism, and other questionable writing practices: A guide to ethical writing*. page 16, 2016. (Retrieved from <https://ori.hhs.gov/sites/default/files/plagiarism.pdf>).
- [Sox10] Harold Sox. Seminar attendees ponder plagiarism. *Ethical editing*, 2:4, March 27, 2010. (http://publicationethics.org/files/u661/EthicalEditing_Summer2010_final.pdf).

Webpages

- [ACM19] ACM - Association for Computing Machinery. *ACM Policy on Plagiarism, Misrepresentation, and Falsification*. <https://www.acm.org/publications/policies/plagiarism-overview>, 2019. (accessed: 07 November, 2020).
- [Eri20] Jeff Erickson. *CS/ECE 374: Academic Integrity*. <https://courses.engr.illinois.edu/cs374/sp2018/A/integrity.htm>, 2020. (accessed: 19 November, 2020).
- [Yan18] Peter Yan. Answer to “Why is China’s copying/plagiarism culture so prevalent?”. <https://www.quora.com/Why-is-Chinas-copying-plagiarism-culture-so-prevalent/answer/Peter-Yan-25/>, October 13, 2018. (accessed: 19 November, 2020).